

צ'בזטי מוזהר"ן

קמא
דף קיא.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קצג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמוז שמה)

ליקוטי

קצב קצג קצד

מוהר"ן קיא.

דמות דיוקנו של החכם שחידש אלו הדיבורים, כי כפי דמותו דהיינו שכלו ונשמתו ופניו של החכם, כן נצטיירין האותיות בספר, כי אם היה להחכם דמות אחר היינו שכל ופנים ונשמה אחרת, היה מחדש ומצייר אותיות אחרים בחספר, כפי השכל שהיה לו שהוא דמותו, נמצא שיש בכל ספר דמות דיוקנו של החכם : וכשוזכה לזכרון לזכור דברי החכם כמו שאמרם החכם. או על ידי מה שחוזר ק"א פעמים, שעל ידי זה זוכרו, אז כשאומר זה הדבר בשם החכם, נצטייר" לפניו דמות דיוקנו של החכם, והרי הוא כאלו אמרו החכם בעצמו, אך שיהיה הזכרון באמת בכח הזכרון, שאז נחקק בדעתו דמות דיוקנו ממש כנ"ל. וזה (אבות פ"ד [2]) הלומד ילד למה הוא דומה כו'. כי זה הלומד עם התלמיד הוא ממש ככותב בדיו על הנייר, ומצייר אותיות שכלו שם, כן הוא מצייר בדעת התלמיד, שכלו ודמותו ממש כנ"ל, אך שיש בהלימוד בחינות, היינו שיש בחינות הלומד ילד, היינו כשהתלמיד שומע הדבר מפי הרב ממש, ובעת שחידש הרב זה הדבר, שאז הוא בחינות ילד, כי החדשים נתהווים על ידי מה שמעלה את הנפשות בבחינות עיבור ומחדש אותם כמבואר לעיל (סי' יג). ונמצא שהוא בחינות ילד כאילו נולד היום, ואז דומה לדיו כתובה על נייר חדש, שנחקק ונצטייר שם היטב בלי טשטוש, היינו שאז יוכל להצטייר וליחקק בדעתו היטב ויוכל לזכרו. אבל הלומד זקן שאינו שומע מפי החכם בעצמו, או אפילו מפיו לאחר כך שלא בשעת החידוש, ואזי לא נתחדש נשמתו בבחי' עיבור כנ"ל, ואז הוא בחינות זקן כמו שהיה מקודם, ואז דומה לדיו כתובה על נייר מחוק, שהכתב מטושטש שם. כן החידוש שמחדש החכם אף שנכתב ונחקק בדעתו, עכ"ז לא נצטייר היטב שם, ויוכל לשכחו. וזה בחינות (ברכות נה:) דיו לעבד להיות כרבו, לעבד דייקא. עבד, הוא מי שזוכר מה שמקבל מרבו על ידי שחזר ק"א פעמים כנ"ל, כמו שדרו"ל (חגיגה ט ע"ב) **עובד אלקים** [7] זה החוזר פרקו ק"א פעמים, ועל ידי הזכרון זוכה להיות כרבו, כי נודמן לו דמות דיוקנו של רבו, וכאלו רבו אמרו אז כנ"ל, כי נחקק ונצטייר היטב בדעתו פנים ודמות רבו כדיו כתובה על הנייר כנ"ל. וזה בחינות **דיו** לעבד כו', בחי' **דיו** כתובה כנ"ל (וכן מובא בזה"ק (תרומה קנ"ט.) ע"ש [1]) : כי מה שנצטייר דמותו אצל התלמיד הוא בחינות **דיו**, כי לא נצטייר אלא דמות דיוקנו. כי זה כלל שכל ההתלבשות שמתלבש דרגא בדרגא, אינו מתלבש אלא מדרגה" אחרונה שכדרגא העליונה, היינו בחי' רגליו של העליונה, והוא מדרגה הראשונה אצל דרגא התחתונה, וכמ"ש רז"ל [2] מה שעשתה חכמה עמרה לראשה עשתה ענוה עקב לסילותא. וע"כ לא נצטייר אלא הדמות, והוא כמו דיו, שאף שנצטייר בו הצורה ממש והדמות כנ"ל, עכ"ז אינו רק ציור דמות, ואינו ממש הדבר בעצמו, כן הדיבור אף שבו נצטייר

הדמות, עכ"ז אינו אלא ציור ודמות, היינו מדרגה" התחתונה שלו, היינו דיבור. והבן : וזה בחי' (ירושלמי שקלים פ"ו [1]) אש שהורה על גבי אש לבנת, בחי' מוחין, בחינות **ונוזלים מן לבנון** [2] מן לבנוא דמוחא, (זוהר [2] פינחס ד' רל"ה ע"ב) וזה בחי' (ש"ה א) **שהורה אני ונאורה**, כי מה שהוא שחור ושפל אצל העליון, היינו מדרגה" התחתונה שלו, הוא נאה ועליון אצל התחתון :

קצג [3] דע שהמחשבה יש לה תוקף גדול, ואם יחזק ויגבר [3] מחשבתו על איזה דבר שבעולם, יוכל לפעול שיהיה כך, ואפילו אם יחזק מחשבתו מאד שיהיה לו ממון, בוודאי יהיה לו, וכן בכל דבר [4]. רק שהמחשבה תהיה בביטול כל ההרגשות. והמחשבה תקיפה כ"כ, עד שאפשר למסור נפשו במחשבתו ממש, דהיינו שירגיש צער המיתה ממש, על ידי שיקבל על עצמו בדעתו שהוא מרוצה למסור נפשו על קידוש השם באיזה מיתה שתהיה. ואפשר לחזק ולגבר המחשבה כ"כ, עד שבשעה שמקבל במחשבתו שהוא מרוצה למסור נפשו למות על קידוש השם, אזי ירגיש צער המיתה ממש [5]. וזה שאמר ר"ע (ברכות סא:) כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה מתי יבא לידי ואקיימנו עכשיו וכו'. היינו שבשעת ק"ש שהי' ר"ע מקבל על עצמו ד' מיתות ב"ד [6]. הי' מקבל על עצמו מסירת נפשו במחשבה חזקה ותקיפה כזו, עד שהי' מצטער ומרגיש ממש ייסורי המיתה ממש, כאלו סוקלין ושורפין אותו ממש בלי שום הפרש. וזה כל ימי הייתי מצטער מתי יבא וכו', היינו שממה ששערתיו וקבלתי בדעתי מתי יבא לידי ואקיימנו למסור נפשי על קידוש השם, מזה לכד הייתי מצטער ומרגיש וסובל ייסורי המיתה ממש כנ"ל, עכשיו שבא לידי בפועל, ולא אקיימנו, הלא תמיד הייתי סובל זה הצער ממש מהקבלה במחשבה לבד : וכשמחזק המחשבה במסירת נפש כ"כ כנ"ל, יוכל למות ממש מזה הצער כאילו היה מת מזה המיתה בפועל, כי אין הפרש בין המיתה בפועל להצער שמרגיש מהמיתה במחשבה כנ"ל. על כן צריך למנוע ולהרחיק עצמו לבלי לישאר שם בעת שמרגיש שקרוב שתצא נפשו, שלא ימות בלא עתו חס ושלום : **קצד** [3א] מי שרוצה כבוד הוא שומה [22], כי למשל שר גדול שלח פקיד לעיר אחד מהעיריות שלו למקום רחוק, והפקיד הג"ל לקח לעצמו שם כל הכבוד, כי הערלים לא ידעו שהוא עבד השר, וסברו שהוא בעצמו השר, וכשהיו צריכים אליו היו נופלים לפני רגליו, ונותנים לו כל הכבוד. והיו קוראים אותו עם כל הכינויים של כבוד השייכים להשר, פעם אחד בא השר בעצמו לשם ובא הפקיד לפניו, ושאל לו על עסקי המדינה, ומדוע אלו הערלים אינם עובדים עבודתם. וקרא לשומר אחד, ושאל אותו השר על עסק העיר, והערל השומר לא הכיר את השר רק את

תורה אור
מלאכי ג (יח) ושבקתם
וראתם בין צדיק לרשע בין
עבד אלהים לאשר לא עבדו:
ס
שיר השירים ד (טו) מעין
גגים באר פנים תיים ונגלים
מן לבנון:
שיר השירים א (ה) שחורה
אני ונאורה בגות ירושלים
כאמלי קדר פירעות שלמה:

¹⁰ צ"ע איך לנקד ב' בצרה או חיריק ובמנוקדים ניקדו בצרה – ויגבר וצ"ע מנין אולי צ"ל ויגבר. ועיין לקמן לחזק ולגבר ושם הוא בצרה וא"כ מסתמא גם כאן בצרה
¹¹ עיין דעת הקדושה להרמב"ן סוף פרק ה' ועיין לעיל תורה סט [דף פו. ריש טור ב'] בעניין לאו דלא תתמודד ועיין שיהות הר"ן אות סב ואת ח'
¹² עיין שער מאמרי רז"ל סנהדרין סוד בן העולם הבא ע"י מסירת נפש בפועל או בכח.
¹³ שער הכוונות דרוש כוונות ק"ש דרוש ו' מבאר שזו הכוונה צריך כ"א לבין בד' דאחד.
¹⁴ מתנצו - כאילו
¹⁵ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹⁶ עיין תורה רב

^א בתקפא נצט יר
^ב משנה כ'
^ג מתנצו - כאילו
^ד בתקפא לא ברור ונראה נשמתו, בדפדף ותוליד ומתולד - נשמתו
^ה מלאכי ג' יח
^ו מוהר"ת בתקפא
^ז ברעיא מהימנא שם
^ח מתולד - מדרגה
^ט עיין לעיל תורה קמח ושם נרשם המ"מ. בתרלד ציין כאן שיר השירים רבה פ"א
^י מתולד - מדרגה
^{יא} הלכה א והגרסא תורה שנתן לו הקב"ה למשה נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה וכו' ועי"ש סוטה פ"ח הל' ג' עורה אש לבנה וכו' וכעין זה בדברים רבה ג יב וגרסת רבינו עיין אדרא רבה בזה נשא דף קלב. וכעין זה במדרש תהלים מזמור צ'
^{יב} שיר השירים ד' טו
^{יג} רע"מ
^{יד} מתולד - מדרגה
^{טו} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

מאמר המחשבה יש לה תוקף גדול

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

המחשבה יש לה תוקף גדול ואם יחזק ויגבר מחשבתו על איזה דבר שבעולם יוכל לפעל שיהיה כף, רק שהמחשבה תהיה בבטול כל ההרגשות והמחשבה תקיפה כל-כך עד שאפשר למסר נפשו במחשבתו ממש, הינו שיקבל במחשבתו שהוא מרצה למסר נפשו על קדוש השם באיזה מיתה שתהיה עד שירגיש צער המיתה ממש. אף יכולין על-ידי-זה למות ממש, על כן בעת שירגיש שקרוב שתצא נפשו צריך למנע ולהרחיק עצמו לבלי לשאך שם, שלא ימות בלא עתו חס ושלום: (קל"מ השלם)

שיחות

כשלומדין מילי דפורענותא בגון בשלומדין הלכות אבלות וכיוצא אין לעין שם הרבה כי אין צריכין להעמיק המחשבה במקומות כאלו כי המחשבה יש לה תוקף גדול כמבאר במקומות אחרים (כד) ועל כן צריכין לעבר במהירות מקומות כאלו: (שיחות מוהר"ן – אות ח)

דע שיש בבני אדם סגולות גדולות, כי יכולין לפעל על ידי מחשבתם מה שהם חושבים. ואפילו היקרות חס ושלום הוא בא ממחשבות בני אדם. כי כשהמחשבה היא כולה אחוזה ודבוקה בדבר אחד שיהיה כן, דהיינו כל הבחינות שיש במחשבה דהיינו פנימיות וחיצוניות ושאר הבחינות כולם עד הנקודה, וכשכולם כאחד אחוזהם ודבוקים וחושבים שיהיה כן בלי בלבול ונטיה למחשבה אחרת, על ידי זה הם פועלים שבהכרח יהיה כן כמו שהם חושבים. וגם שהמחשבה תהיה בפרטי פרטיות, לא בדרך כלל כגון שיחשב שאם יהיה כן יהיה כך וכך בפרטיות. אבל כשחושב בדרך כלל הוא בחינת גלמי כלים (כלים י"ב ו חולין כה). ויכול לטעות כמו שטעה נבט שראה אש יוצא בו' (סנהדרין קא): (קיה): וגם לענין הלמוד מועיל זה אם תהיה מחשבתו תקיפה מאד כנ"ל, בודאי יהיה כן. ובלבד שתהיה המחשבה תקיפה ואחוזה מאד בזה כנ"ל דהיינו למשל שיחשב במחשבתו שיזכה ללמד ולגמור כל הארבעה פוסקים כולם עם כל הפרושים הגדולים. ויחשב ויציר בדעתו באיזה אופן ילמד אותם ובכמה זמן, כגון למשל שיזכה ללמד חמשה דפין ביום אחד עד שיזכה לגמר כולם בשנה אחת. ויכניס מחשבתו בזה היטב בזה בתקף גדול מאד עד שתהיה המחשבה תקיפה ואחוזה בזה מאד. וכיוצא בזה בשאר למודי התורה הקדושה כגון ש"ס עם הרי"ף (קייט) והרא"ש (קב) וטורים (קכא) וכו' ותנ"ך וכיוצא, ויכסף וישתוקק ויחשב בזה הרבה בתקף גדול אזי יזכה שיהיה כן. ואמר שזה מרומז בדברי רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין כו): במה שאמרו: מחשבה מועלת אפלו לדברי תורה, מועלת ממש דהיינו שמועלת ומסיע לזה אפלו לדברי תורה. ואף על פי שרש"י פרש שם בענין אחר אף על פי כן הוא כך. ולא סים לבאר הדבר יותר. ואלו ואלו דברי אלקים חיים: (שיחות מוהר"ן – אות טב)

עונג שבת דף קמה – איתא במדרש רבה ויגש וירא את העגלות אותן ששלח פרעה לשאת אותו היתה ע"ז חקוקה עליהם עמוד יהודה ושרפן וכו' יעיי"ש. וי"ל עפ"י דברי הקדושת לוי ז"ל שאמר והנה העגלות הוא לשון עיגול והסיבה הוא נקרא דבר עיגול וכו' יעיי"ש וי"ל כי לכאורה קשה איך ישלח פרעה ליעקב עגלות אשר חקוקה עליהן ע"ז אך י"ל שפרעה רמז ליעקב בהעגלות שצריכין חוקא לסיבות שהוא דבר עיגול והוא בחי' ע"ז כי צריכין להאמין רק בהשי"ת לבד ולא בשום סיבה ח"ו ואם לא היו יורדין למצרים ג"כ היה יכול השי"ת לפרנס אותן בדרך נס רק היו צריכין לירד למצרים בגזירת ברית בין הבתרים ולזה שרף אותן יהודה כי לכאורה קשה אם הוא כפשוטו הלא כתיב אח"כ וישאו בני ישראל את יעקב אביהם וכו' בעגלות אשר שלח פרעה וכו' הרי שהיו קיימים. אך י"ל שהעגלות שהיה על פי פרעה חשב פרעה מחשבה רעה לרמוז ליעקב כי מוכרח הוא לרדת מצרימה מחמת הרעב ומוכרח לעשות סיבה לרדת מצרימה להחיות נפשו ובני ביתו ובלי הסיבה הזאת אי אפשר ח"ו ולזה רמז בהעגלות, היינו הסיבות כנ"ל, והוא מחשבת ע"ז, כי באמת אין צריכין לסיבות דוקא בעצם, כי הקב"ה הוא הון ומפרנס ומכלכל, והוא כל יכול ית"ש, רק כאשר נגזר בברית בין הבתרים גזירת הגלות, סבב השי"ת הרעב שירדו למצרים בכבוד, ולא בשלשלאות, ולזה פעל פרעה באותה המחשבה שנתלבש בהעגלות קליפה מבחי' ע"ז, כי ידוע מדברי דבינו ז"ל כי מחשבה יש לה תוקף. ויהודה שרף את הקליפה המחשבה הזאת אשר היתה בהעגלות. ועיי"ש בליקוטי קמא סימן נ"ט אפשר שיתאחזו החיצונים וכו', עצה על זה שזימין מלאכי לבו שהוא בחי' התלהבות הלב, שההתלהבות הוא בחי' מלאכים, בבחי' וירא אליו ה' בלבת אש, ואש הזו שורף אותם, ומובא בדברי רבינו ז"ל סימן ד' ס"ק ו', כי שרש המלכות הוא אש וכו', יעיי"ש. והנה יהודה הוא שרש המלכות בידוע, לזה היה יכול לשרוף את החיצונים, אשר היו שוכנים בהעגלות ע"י מחשבת ע"ז של פרעה, בהאש התלהבות לבו כנ"ל, ונשארו העגלות נקיים וטהורים והיו יכולים לשאת את יעקב וכו' עליהם.

לקוטי הלכות

או"ח ברכת השחר הלכה ה' אות עח – והעקר כי הכל תלוי ברצון האדם, כי "הארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז), היינו שהשם יתברך מסר הבחירה לאדם, וכמו שיש בזה באדם לילך אחר תאוותיו, חס ושלום, או להפך – לשפר ולברך מהתאוות ולסור מרע ולעשות טוב, כן יש לו בזה להתגבר ברצונו עד שבכחול יכריח רצונו יתברך למלאות תאוות ורצונו הרע, וכמו שרואין בזה נפלאות תמים דעים, למי שמשלים לב על זה, וכמו שכתב אדמו"ר ז"ל (סימן קצו ועוד) שהמחשבה יש לה בזה גדול, ואמר, שיש בזה נסתרות הרבה, ואפלו מה ששמעתי והבנתי בזה – אי אפשר לבאר, מפני שפן מה שלא גלה רק ברמז מעט, וכן רואין בחוש. ויש לבאר קצת, למשל, כשאחד רוצה לסע לדבר שבקדושה כגון לארץ ישראל או לצדיק אמתו כדי שילמדוהו דרך ה' ותורתו ויקרבו לעבודתו יתברך, אז יש לו מניעות רבות ועצומות מאד, כל אחד כפי ענינו, וכל מה שמתגבר יותר לשפרם – כמו כן מתגברים ומשתטחים כנגדו לעבדו ולמנוע, חס ושלום, וכן כל מה שהנחשק גדול ביותר – המניעה מתפשטת ביותר, עד שנדמה שקשה ואי אפשר לשפרם, וכמו שכתוב בהתורה 'ויהי נא פי שנים' (סימן סו). ובפרט עבדה גדולה כגון לנסע לארץ ישראל, שרואה שאין לו מעות על הוצאות, וסכנות דרכים ובפרט בעת מלחמות, חס ושלום וכו', ורבים נמנעו מחמת זה, אבל מי שמשלים לבו היטב לחשב על תכליתו, ומתחזק ברצון חזק ואמין, ואינו מניח את הרצון, ומתגעגע בכל פעם ברצונות חזקים לבוא לשם, ומוציא הרצונות והכסופים בפיו וכו', על ידי זה השם יתברך עושה נפלאות עמו, ומסבב עמו בדרך נפלאים עד שזוכה לבוא לשם בדרך השגחה נפלאה שלא בדרך הטבע כלל, כי אף על פי שלא נעשה לו נס גמור באתגליה כמו לאלישע ולאליהו ולרבי פינחס בן יאיר, שבקעו את הפנים בבגדיהם, אף על פי כן מי שמשלים לבו לנפלאות הסבות שהשם יתברך סבב עמו בהשגחתו הנפלאה עד שבא לשם, הוא רואה נסים ונפלאות כמעט שהם גדולים מביקעת הים בנס, כי זה לא היה רק לפי שעה, ואילו ההשגחות הסבות הנפלאות היו כמעט בכל יום ובכל שבוע וכו'. וכן בענין פרנסת האדם, שהמאמץ רואה נפלאות ה' בכל עת, ...

יו"ד חדש הלכה ד' אות ח' – כי עקר כחו (של בלעם) היה מחמת שלא הניח את מחשבתו להכניע את עצמו ולבטל את עצמו נגד הקדושה, אדרבא, כל מה שירד אל השמא יתר רצה להמשיך בתקף מחשבתו הרעה לשם את הרוח הנבואה יותר ויותר ויהיה לו בזה לזה מחמת גדל הכח שנותן ה' יתברך להבחירה וכנ"ל (וכמבאר בדברי אדונינו מורנו ורבונו זכרוננו לברכה גדל הכח שיש להמחשבה, עין שם)

קושיות

- א. האם הכוונה כאן שכיון שכל המציאות היא דמיון, על כן אפשר גם להפך להתגבר בדמיון עד שיהיה מציאות.
- ב. המחשבה יש לה תוקף גדול – עיין תורה נג תנינא יקרת המחשבה, וצ"ע ראיתי שלמדו³ שהם עניין אחד ולכאורה אינו דומה וצ"ע.
- ג. מדוע הרגשות מפריעים למחשבה להיות בתוקף? נראה כוונתו כיון שמדובר במחשבה א"א שתהיה בתוקף גדול אלא באופן שאין לו שום פניה ומחשבה זרה אלא כל דמיונו אחוז רק באות המחשבה בתוקף גדול.
- ד. יחזק מחשבתו שיהיה לו ממון צ"ע מדוע זה נקרא חיוזק המחשבה ולא חיוזק הרצון. על הגמ' בחגיגה יב שרקיע הנקרא וילון אינו משמש כלום. שמעתי שאומרים העולם בצחות באידיש וילן (רצון) לא משמש כלום כי אם האדם רק רוצה ולא עושה כלום לא יזכה לכלום. וכאן הכוונה שיעציר בדמיונו בתוקף המחשבה כיצד מתקיים רצונו ועי"ז יכול לפעול שיצא הרצון לפועל. (אולי גם כי הרצון בכתר שנקרא אין, וחכמה שהיא מחשבה מאין תימצא, נמצא שברצון לבד, הפעול שרוצה הוא בבחי' אין, ורק במחשבה מתחיל לצאת לפועל)
- ה. מה יעזור תוקף המחשבה על ממון אם נולד במזל של עניות (עיין תורה קעב בהוספות שיש מזל לישראל אלא שבזכות גדולה יכול לשנות אלא שצ"ע כי לכאורה תוקף המחשבה שיהיה לו ממון אינה זכות כל כך) ועיין תורה סט נראה שעיקר כוונת רבנו כאן למבואר שם, לעניין לא תחמוד אבל גם אם הכוונה כפשוטו אפשר שיהיה לו ממון וישאר עני כגון שיהיו לו הוצאות גדולות וחובות.
- ו. מה הוא צער המיתדה? (עיין שער המצוות פרשת ויחי ל' יום לפני הפטירה מסתלק הצלם ואזי יש לשדים אחיזה בגופו) נראה שהכוונה לאותו זמן שנפרדת הנפש מהגוף שמי שהיה קשור לגשמיות אזי הפרידה אצלו קשה מאד, והכוונה לדמיון את הסקילה או החרב או האש או החנק שעל ידם מתחיל להפרד הנפש מהגוף ביסורים גדולים.
- ז. משמע מדברי רבנו שר"ע זכה למות על קדוש ה', ע"י תוקף מחשבתו במסירת נפש, ב' פעמים בכל יום כל חייו, דהיינו במשך 120 שנה או לכל הפחות 80 שנה. וצ"ע כיון שתוקף המחשבה גורם, מדוע לא זכה לזה אחרי שבוע או חודש או שנה? האם כוונת רבנו שמי שתייה תוקף מחשבתו על ממון בתקיפות גדולה כמו ר"ע יזכה לממון רק אחרי 80 שנה? ועוד אם רק אחרי 80 שנה זה פועל מדוע אומר בשיחה הנ"ל שלא טוב לעיין בהלכות אבלות?
- ח. צ"ע שכאן אומר שכדי שתוקף מחשבתו יפעל צריך ביטול כל ההרגשות ואילו בשיחות הר"ן אות ח' חושש לעיין בהלכות אבלות אע"פ שמסתמא זה לא פשוט לזכות לעיון כזה שהוא עד כדי ביטול כל הרגשות.
- ט. כיון שדיבר על תוקף מחשבה לממון היתכן שמוכן למסור נפשו על כך הרי לא יהנה ממנו? אע"פ שכתוב בנפשו יביא לחמו שם זה ספק ולא ספק שקול, אבל כאן מכווין שמוכן ממש למות כדי שיהיה לו ממון. עיין תורה סט שכיון שלמחשבה תוקף גדול לכן אסרה תורה לאו דלא תחמוד, וכו' עי"ש וכן בשיחות הר"ן הנ"ל בעניין העיון בהלכות אבלות, משמע שמה מדבר על מסירת נפש היא לא בכל עניין אלא בעיקר בעניין קריאת שמע, וכנראה גם בדברים אחרים שקשה מאד לפעול שיזכה להם אלא בתוקף מחשבה גדול במיוחד עד מסירת נפש.

³ ראה פתוחי חותם להרב נתן צבי קניג ז"ל שציין על תורה נג תנינא את הלק"ה ברכת השחר ה' עח שמדברת על תוקף המחשבה. וכן בלק"ה חדש ד' ח' בעניין תוקף המחשבה של בלעם ראיתי שציין לתורה קצו ותורה נג תנינא ושיחות הר"ן סב.

י. עיין תורה רס מבואר שע"י שמוסר שמו הטוב נחשב לו מסירות נפש כמו מסירות נפש ממש ע"י מיתה ממש. וצ"ע אם גם במסירות נפש המבואר כאן שהיא רק ע"י תוקף המחשבה פועל המתקת הדינים, כמו מסירות נפש המבואר שם? עיין שער מאמרי חז"ל על סנהדרין מפורש שם שגם מסירת נפש בכח ולא בפועל פועל עי"ש.

יא. תוקף המחשבה וכו' צ"ע א"כ מדוע ברית כרותה לשפתיים ולא למחשבה? ואם דברים שבלב אינם דברים כיצד פועלת תוקף המחשבה? האם צריך דווקא להוציא בפיו את מחשבתו? צ"ע ונראה שאמנם כך, שפועל יותר כשמוציא בפיו.

הקדמה

עניין תוקף המחשבה מבואר היטב בספר דעת הקדושה לרמב"ן (ראה הוספות בסוף התורה) כמבואר שם באריכות עם דוגמאות מחז"ל. ממילא גם את המעשה מר"ע יכולנו להבין על פיו, וכן העצה לכל אחד לכונן בקריאת שמע למסור את הנפש כר"ע, מבואר בשער הכוונות.

נמצא שלא זה מחדש רבנו אלא רק את העניין כיצד לקיים זאת דהיינו בתוקף המחשבה עם ביטול החמריות. ועוד מזה שמזהיר שלא להישאר בזה כשמרגיש שקרוב שתצא נשמתו ממש.

רבנו מדבר על תוקף המחשבה שיתקיים דבר שרוצה בו מאד. וראה רמב"ן הנ"ל בדעת הקדושה מביא שם כמה דוגמאות כנ"ל עד כמה פועלת תוקף המחשבה המחוברת אליו ית' ולתורתו, כגון האש שליטה סביב תנאים שלמדו תורה, וכח הקללה של בלעם הרשע, ועוד. אבל עיקר דבריו שם סובבים על קדושה המחשבה בעת הזיווג, לבאר כיצד תוקף המחשבה פועל קדושה הוולד.

ולכאורה זה יותר חידוש שתוקף המחשבה נחקק לעד בדבר שחושב עליו, ולא רק שגורם לקיום מחשבתו. אמנם זה דווקא ברגע הווצרות הוולד, ובוולד דייקא, דהיינו שפועל לא על הגשמיות אלא על הנפש הנמשכת אליו.

אבל ראה לעיל בשיחות מה שחידש רבי אפרימל בעונג שבת שתוקף המחשבה יכולה להחזק בגשמיות, עד שגורם לעוסק בה למחשבות רעות של החוקק כגון בעגלות ששלח פרעה ליעקב שבתוקף מחשבתו כוון לרמוז לע"ז שהיא סיבה חיצונית, וכוונתו נחקק בעגלות וגרם למשתמש בהן למחשבות ע"ז. ועוד חידש שיהודה היה בכח מחשבתו והתלהבותו לבטל את מה שחקק פרעה בעגלות ע"י מחשבתו הרעה.

העיקר למעשה

נראה שהמסר העיקרי כאן הוא שאין דבר שא"א לאדם לזכות בו, כי כל דבר אם רק ירצה מאד אזי בתוקף המחשבה בלא שום מחשבה זרה, ע"י ביטול החושים, רק על הדבר הזה שחפץ בו, ומצייר בדמיונו כיצד מתקיים הדבר בכל פרטיו, לפני שזוכה וכשזוכה ואחרי שזוכה הכל לפרטי פרטים, עי"ז עושה כלי לדבר וגורם שיזכה בו כרצונו.

ויכול כך לרפא כל מחלה ולזכות ללמוד כל הש"ס וש"ע עם כל נושאי כליו ול"מ ולק"ה וכו' וכו'. ולזכות לשפלות ולבטל תאוות ממון ואכילה וכיו"ב.

ועיין ספר זירת חי' מה שסיפר הרב רפאל הלפרין ז"ל על עצמו שנפצע ברגלו והרופא אמר לו שחייב ניתוח, ותאר כיצד בדמיונו החזק ובמחשבה תקיפה היה מצייר לעצמו כיצד הכאב מטפטף ויוצא מרגלו וכך נהג שבועיים עד שהתרפאה הרגל בנסים.

ושמעתי מעשה בזה על בחור שהיה חלש בלימוד, והתייאש מהלימוד, והיה לו מדריך שלימד אותו לנהוג כנ"ל בתוקף המחשבה והדמיון לשכנע עצמו ברצון תקיף ומחשבה חזקה, שכל רצונו רק לגמור את הש"ס, ואמר לו לצייר בדמיונו כיצד בכל יום לומד כך וכך וכיצד מסיים וכיצד עושה סיום הש"ס, ואת מי יזמין, ומה שיהיה בסעודה וכו' כו' ובאמת אחרי שנה זכה הבחור הזה לסיים את הש"ס.

כך גם מי שרוצה לזכות לאכילה בקדושה, יצייר לו בכל יום איזה זמן כיצד הוא אוכל ורק חלק קטן ממנו עסוק באכילה ועיקר המוח עסוק בלימוד בספר שלפניו או איזה סוגיה שעסוק בה. ומעיקרה מכין לו מעט מאכל המוכרח לו ומחלק אותו לחלקים קטנים ותוך כדי לימוד שולח ידו מידי פעם ליקח חתיכה קטנה ומכניס לפיו ולועס הרבה, ולא מפסיק מלימודו. ויצייר לעצמו כיצד כך הוא נוהג כל חייו בכל יום כשרוצה לאכול.

¹ הסיפור כפי שהועתק בפתוחה לספר שבילי הבטחון (לחן לו) עמ' ט' – קרה לי מקרה, שנפצתי בברך, הכאב היה כה חד וחזק, עד שלא יכולתי לדרוך על הרגל, גם לא על קצה האצבע. מנהל המחלקה בתל השומר, ד"ר שפיר, אמר לי שחייבים לנתח את הברך, אין כל מוצא אחר, לא הסכמתי לניתוח, חזרתי הביתה מבית החולים ואמרתי לעצמי: "אנסה לרפא את הכאב על ידי אוטוסוגסטיה". הפכתי בדמיוני את הכאב לדבר נוזלי וסמיך. מין דבש, כמו תמיסה נוזלית סמיכה הזורמת בגופי. רתמתי את כל כח דמיוני, וחזיתי בעיני רוחי כיצד הכאב זורם כלפי מטה ומטפטף החוצה, כלפי הרצפה, טיפות טיפות. מלאתי כל ישותי באמונה ובאופטימיות שהכאב הולך ופוחת מרגע לרגע ומשעה לשעה. התחלתי לשנן לעצמי מהבוקר עד הלילה, שהכאב ברגל הולך ונחלש, ובו בזמן ליטפתי את הרגל בכף ידי, העברתי עליה את היד כלפי מטה ושיננתי, חזרתי ושיננתי: "עם כל תנועת יד הכאב הולך ונעלם" ... "הולך ונעלם" ... חשתי שחרור והקלה בכאב. מיום ליום המשכתי לשנן לעצמי בלחש "הכאב עובר מרגע לרגע, הרגל נרפאת מרגע לרגע, אני מתחיל לחוש קל יותר ובריא יותר, והכאב, שהפכתי בדמיוני לצורה פלסטית כמו הולך ומטפטף החוצה, הולך ונעלם". מיום ליום נחלש הכאב והלך, כאילו התרוקן מהרגל ו"חשתי" אותו מטפטף החוצה. כעבור שבועיים קמתי על רגלי. הכאב נעלם, פשוטו כמשמעו. צעדתי לרכבי ונסעתי לתל השומר לרופא. הוא בדק את הרגל ואמר לי שחוף מ"נס רפואי" אין הוא יודע להסביר מה קרה כאן.

עד כאן ההקדמה

*

תורה קצב [י]

דע שהמחשבה יש לה תוקף גדול,

ואם יחזק ויגבר [י] מחשבתו על איזה דבר שבעולם, ויסלק כל מחשבה זרה, ויצייר בדמיונו בתוקף גדול לפרטי פרטים כיצד נעשה, יוכל לפעול שיהיה כך,

ואפילו אם יחזק מחשבתו מאד שיהיה לו ממון, בוודאי יהיה לו, כמבואר בתורה טו/שעל כן אסרה תורה לאו דלא תחמוד^א, כי בחמדה לבד יכול ע"י תוקף המחשבה לגזול ממון חברו עי"ש.

וכן בכל דבר שחפץ בו מאד [י] יכול בתוקף מחשבתו לצייר בדמיונו בריכוז גדול בלא שום מחשבה זרה לפרטי פרטים כיצד זוכה בו.

רק שהמחשבה תהיה בביטול כל ההרגשות. וכמבואר גם בשיחות הר"ן סח הנ"ל כשהמחשבה היא כולה אחוזה ודבוקה בדבר אחד שיהיה כן, דהיינו כל הבחינות שיש במחשבה דהיינו פנימיות וחיצוניות ושאר הבחינות כולם עד הנקודה, וכשכולם כאחד אחוזים ודבוקים וחושבים שיהיה כן בלי בלבול ונטייה למחשבה אחרת, על ידי זה הם פועלים שבהכרח יהיה כן כמו שהם חושבים. וגם שהמחשבה תהיה בפרטי פרטיות, לא בדרך כלל כגון שיחשב שאם יהיה כן יהיה כך וכך בפרטיות.

נראה שכאן מדבר על דבר שקשה מאד לזכות בו ואזי צריך שתוקף המחשבה יהיה עד מסירות נפש ממש.

ונראה שעיקר הכוונה למבואר בכוונות האר"ז^ב בענין המסירות נפש שצריך לכוון בקריאת שמע.

והמחשבה תקיפה כ"כ-כל כך, עד שאפשר למסור נפשו במחשבתו ממש, דהיינו שירגיש צער המיתה ממש, על ידי שיקבל על עצמו בדעתו שהוא מרוצה למסור נפשו על קידוש השם באיזה מיתה שתהיה.

ואפשר לחזק ולגבר המחשבה כ"כ-כל כך, עד שבשעה שמקבל במחשבתו שהוא מרוצה למסור נפשו למות על קידוש השם, אזי ירגיש צער המיתה ממש ופועל בזה המתקת הדינים כמו במסירת נפש ממש [י]^ג.

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ב צ"ע איך לנקד ב' בצרה או חריק ובמנוקדים ניקדו בצרה - ויגבר וצ"ע מנין אולי צ"ל ויגבר. ועיין לקמן לחוק ולגבר ושם הוא בצרה וא"כ מסתמא גם כאן בצרה

^ג עיין תורה סט - וגם יוכל הגזלן לפעמים לגזל מחברו, אפילו הבת זוג של הנגזל. והכל לפי תקף וחזק תאוותו וחשקו והתגברותו על ממון חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויקח גם בת זוג של חברו הנגזל. כי מאחר שהתגבר וגזל ממון חברו, שהוא אור נפש בת זוגו כנ"ל, על כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם כן אחר הממון שגזל זה הגזלן מבעלה. ועל כן לפעמים הגזלן גזל גם אשת חברו, על ידי הממון שגזל ממנו בידים, או על ידי המדה: פי דע, כי גם על ידי המדה ותאוה והשתוקקות שיש לו לממון חברו, גם על ידי זה יוכל לגזלו, פי המחשבה יש לה תוקף גדול, כמבאר במקום אחר (ה). ועל כן יוכל להיות שיהיה להאדם ממון גזלה, אף שלא גזל פלוג בידים. וזהו האסור הלאו החמור שבפירות הדברות, לא תחמוד, כי החמדה בעצמה הוא אסור חמור מאד ורחמנא לצלן, כי יש פח בהחמדה לגזל ממנו ממנו, ונפש בניו ובנותיו כנ"ל. ועל כן יש אסור אפילו במחשבה לשלח יד בפקדון, כמו ששינינו בבבא מציעא (דף מ"ג): 'החושב לשלח יד בפקדון'. כי הפלגתא היא רק אם חייב על זה, כמו השולח יד ממש, אבל אסור יש בודאי לכלי עלמא, כנ"ל:

^ד בשמות כ' יד בעשרת הדברות. ואע"פ שבב"מ ה: מבואר דלא תחמוד הכוונה גם כשמשלם, הכוונה לעצם החמדה וכמבואר שם ברבנו בחיי ועוד.

^ה עיין דעת הקדושה להרמב"ן סוף פרק ה' ועיין לעיל תורה סט (דף פו. ריש טור ב') בענין לאו דלא תחמוד ועיין שיחות הר"ן אות סב ואות ח'

^ו עיין שער מאמרי רז"ל סנהדרין סוד בן העולם הבא ע"י מסירת נפש בפועל או בכח.

^ז שער מאמרי רז"ל - מסכת סנהדרין - הג' אומר מובטח לו שהוא י' העה"ב והענין הוא כי יש צדיק שבהיותו בעה"ז גורם ועושה זווג העלין של או"א והזווג הזה אי אפשר לעשות אלא ע"י מסירת נפשו על קדוש השם כמו עשרה הרוגי מלכות שנהרגו בפועל על קדוש השם או ע"י מסירת נפשו בכח ולא בפועל בעת ק"ש בפסוק שמע ישראל כמבואר אצלנו והנה מ"ש כל ישראל יש להם חלק לעה"ב הוא כללות כל נשמות ישראל דרך כלל שעושים זווג עליין של או"א הנו' הנק' עוה"ב וזו היא מדרג' תחתונה בענין זווג הזה:

וזה שאמר ר"ע (ברכות סא:) ^{יא} בשעה שסרקו בשרו במסרקות של ברזל/י^ב ואעפ"כ קרא ק"ש ושאלוהו תלמידיו/י^ג הרי מצטער פטור?

והשיב להם **כל ימי/י^ד הייתי מצטער על פסוק זה מתי יבא לידי ואקיימנו עכשיו וכו'.**

היינו שבשעת ק"ש שהי' ר"ע אומר כל חייו בכל יום ערב ובקר, היה מקבל על עצמו ד' מיתות ב"ד ^[טו] ^[טז] וכמבואר בשער הכוונות שכך צריך לנהוג כל אחד, וכך נהג ר"ע כל חייו שהי' בשעת קריאת שמע מקבל על עצמו מסירת נפשו במחשבה חזקה ותקיפה כזו, עד שהי' מצטער ומרגיש ממש ייסורי המיתה ממש, כאלו סוקלין ושורפין וחותכים וחונקים אותו ממש בלי שום הפרש.

וזה שהשיב/י^ז ר"ע לתלמידיו כל ימי הייתי מצטער מתי יבא וכו', היינו שממה ששערתי וקבלתי בדעתי מתי יבא לידי ואקיימנו למסור נפשי על קידוש השם, מזה לבד הייתי מצטער ומרגיש וסובל ייסורי המיתה ממש כנ"ל, עכשיו שבא לידי בפועל, ולא אקיימנו, הלא תמיד הייתי סובל זה הצער ממש מהקבלה במחשבה לבד ואדרבה המיתה בפועל היא פחות יסורים

^{יא} **ברכות דף סא:** – בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה (תהילים יז-יד) ממתי ידך י"י ממתי וגו' אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע שאתה מוזהב לחיי העוה"ב:

^{יב} **במדרש משלי** (פ"ט) נאמר שהיו המסרקות תולשים חתיכות מבשרו והיו שוקלים אותן במקולא [–איטליז]. (מתיבתא)

^{יג} **יש בזה כמה פירושים** מה היתה שאלתם. וראה פירוש הרא"ש עה"ת (דברים כו טז) ששאלוהו תלמידיו הרי למדתנו שמצטער פטור מקריאת שמע? (מתיבתא)

ובשם הגר"ד **ליבוביץ** ביארו, ששאלוהו הרי הוא עוסק במצוות קידוש ה' ופטור ממצוות ק"ש, וענה להם שגם ק"ש עיקרה למסירות נפש, ונמצא שיכול לקיים שניהם. (חברותא שולביץ שם)

ראה שם חברותא שולביץ הערה 57. המהרש"א ביאר כביאורו [לפי תוס' בע"ז] שרבי עקיבא החמיר על עצמו, ושאלוהו תלמידיו, "עד כאן", והרי אין חיוב בזה? והשיב להם: כל ימי הייתי מצטער וכו', ורצוני להחמיר על עצמי. והגר"א ביאר כדרכו [בהערה 49] שתלמידיו סברו כרבי אליעזר שהפסוק מלמד רק על חיוב לטרוח גם בגופו לקיום מצוה, ולכן תמחו איך מוסר נפשו ממש, ועל כך ענה להם שהוא דרש כל ימיו את הפסוק לחיוב מסירות נפש ממש. ובאבי עזרי [שם] ביאר כדרכו, שגם תלמידיו ידעו על חיוב מסירת נפש, אך כיון שדרשו כרבי אלעזר לא ידעו ש"בכל נפשך" מלמד על חיוב מצוות קריאת שמע וקבלת עול מלכות שמים בעת המיתה. וכן משמע בביאור הרא"ש [ופר' כי תבא] שכתב "אמרו לו תלמידיו, רבי, לא למדתנו שמצטער פטור מק"ש", וראה הרחב דבר [דברים ה ו]. והגר"ז מוולאז'ין [תולדות אדם טז] ביאר ששאלוהו איך זכה למעלה זו שיכול לקבל עול מלכות שמים בעת המיתה, וענה להם שרק מפני שצייר מיתה זו לפניו כל ימיו בקריאת ק"ש, יכול עתה לעמוד בכך, וראה ב"ח [סא] ומכתב מאלהו [ח"ד 253]. ובשו"ע מלכו הביא מהר"ל שהנהרגים על קידוש ה', מתוך דביקותם אינם מרגישים ביסוריהם, וביאר שמפני כך נמשכו יסורי ר"ע זמן רב, ואמרו לו שיניח דבקותו ויפסוק סבלו, וענה להם שהשתוקק לדבקות זו כל ימיו ואיך יפסיקה, ולשלוש ביאורים אלו נמצא שחוץ ממעלת מסירות נפשו למות, יש כאן מסירות נפש על קדוש ה' בחיים. ובעין אליהו ביאר ע"פ האמור במסכת כלה שר"ח בן תרדיון השביע את ספוגין של צמר שהניחו על לבו שלא ייסרוהו, ושאלו תלמידיו רבי עקיבא למה לא יעשה כמוהו וישביע ליסוריו, וענה שהוא חפץ ביסורים.

^{יד} **ראית מקשים** ראה חברותא שולביץ שם הערה 56. לכאורה תמוה איך אמר "כל ימי" והרי בארבעים שנותיו הראשונות היה עם הארץ. ומכאן קצת ראייה לדברי תוס' [כתובות סב ב] שרבי עקיבא היה צניע ומעלי גם כשהיה עם הארץ.

^{טו} שער הכוונות דרושי כוונות ק"ש דרוש ו' מבאר שזו הכוונה צריך כ"א לכיון בד' דאחד.

^{טז} **שער הכוונות** – דרושי כוונות קריאת שמע דרוש ו פירוש תיבת ישראל – והנה בזמן הגלות אין כח ברחל לעלות כיון שהיא למטה בהיכל אהבה של עולם הבריאה כנו' ולכן אנו צריכים למסור נפשינו על קדוש השם באות ד' דאחד וצריך לכיון ולקבל עליו ד' מיתות ב"ד סקילה שרפה הרג וחנק מן ד' אותיות אדני כמבואר אצלינו בק"ש שעל המטה. וכבר ידעת מ"ש בתיקונים כי ד' מיתות ב"ד שרשם בד' אותיות אדני ולכן תכיון לקבל מן ד' אותיות אשר כיוונת בהם בד' דאחד וגם תכיון בד' של אחד בד' מיתות כנו'. ושאתה מוסר נפשך בד' מיתות אלו לקדש את השם בכל לבבך ולקבל עליך עול מלכות שמים הוזה אשר בק"ש וטעם הדבר הוא במש"ל כי הנה אין כח ברחל לעלות עד כאן אלא ע"י מסירת נפשך כנו' וטעמו של דבר הוא במה שהודעתך בענין היחוד של כתיבת ידי מורי ז"ל בענין השתתחות על קבר כי יש באדם נשמה לנשמה ונשמה ורוח ונפש:

^{יז} **עין מתיבתא** שם הערה לו ולח ובילקוט ביאורים מה שדנו מתי השיב ר"ע לתלמידיו שהרי בשעת ק"ש אסור להפסיק בדבור. ועיין גרסת עין יעקב כאן שבשהיה מתכוון ר"ע לקבל עליו עול מלכות שמים באהבה. ועיין כוזרי מאמר ג' אות סה.

אולם בבן יהוידע (ד"ה א"ל) ביאר לפי הגירסא שלפנינו, שכידוע שהיה רבי עקיבא אסור במשך ימים רבים עד שנהרג ביום הכפורים, וכוונת הברייטא שבכל יום היו סורקים בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים בפסוק שמע ישראל, כי בכל יום סבר שהיום ימות מרוב הצער, ובאותם הימים דיברו עמו תלמידיו, אבל ביום הכפורים כשהנהג לא היו תלמידיו אצלו, כמבואר בילקוט שמעוני (משלי רמז תתקמד), מפני שהוא יום תפילה.

מהמיתה שיש לי ממה שהרגלתי עצמי לשער בדעתי. וכמבואר בתשב"ץ [תטו] ומהר"ל שכיין שגמר אדם בדעתו למסור נפשו על קידוש ה', שוב כל מיתה שיעשו לו אינו מרגיש בה כלל/י"ן :

ובשמחוק המחשבה במסירת נפש כ"כ כנ"ל, יוכל למות ממש מזה הצער כאלו"ט היה מת מזו המיתה בפועל, כי אין הפרש בין המיתה בפועל להצער שמרגיש מהמיתה במחשבה כנ"ל. על כן צריך למנוע ולהרחיק עצמו לבלי לישאר שם בעת שמרגיש שקרוב שתצא נפשו, שלא ימות בלא עתו חס ושלום :

עד כאן ביאור חברותא על תורה קצת

בעניין תוקף המחשבה מספר זירת חיי להרב רפאל הלפרין

(הועתק מספר שבילי הבטחון לר' חנן לוי פתיחה עמ' ה')

אילו אמרתי לאדם: זחול על בטןך למרחק קילומטר שלם. הוא יענה לי: אינני יכול, וכי נחש אני ?! אך אם אומר לו: "בסוף הקילומטר מצפים לך מליון דולרים" ... הוא יוכל לפתע לזחול קילומטר וגם שניים ...

האוטוסוגסטיה (שיכנוע עצמי) הוא כח אדיר עצמה, כשאדם שולט בו, הוא יכול להגיע בעזרתו להשגים גדולים ולבצע מבצעים אדירים. כח אדיר השפעה זה זורם בקרבנו, והוא יכול לפתח את כוחותיו אלו. ההתפתחות באה על בסיס האמונה הפנימית, שאדם מסוגל להפעיל על עצמו לבצע דברים מסוימים או להתגבר על חולשה או על כאב, על ידי חזרות מרובות ושינון עצמי בלתי פוסק, עד שהוא עצמו מאמין כי את אשר הוא רוצה הוא מסוגל לבצע לפי רצונו, הוא מנצל כוחותיו הפיזיים והרוחניים הטמונים בו – הוא משפיע על עצמו לבצע דברים שהוא מאמין בהם – הוא שולט בגופו כרצונו.

המחשבה היא הכח הדומיננטי הקובע באדם. כל דבר שאדם מזרים להכרתו והוא מאמין בו בכל רמ"ח איבריו וש"ה גידיו, הופך לריאלי ומציאותי אצלו. דמיונו ומחשבותיו של האדם הם הקובעים ומנחים אותו. לא הרצון בלבד קובע אלא הדמיון. כשאדם רוצה לבצע משהו, אך הוא חושב שאין הוא מסוגל והוא רואה בדמיונו כי הוא אינו מסוגל הוא באמת לא יצליח לבצע את מה שהוא רוצה. מחשבותיו חזקות מרצונו.

כשאדם אומר לעצמו: "אני רוצה לעשות דבר זה", ודמיונו מאמין שאכן הוא מסוגל לבצע זאת והוא "רואה" בדמיונו בבירור שהוא מבצע – והוא יעשה את אשר חשב שהוא מסוגל לעשות. ביצוע הדברים אינו תלוי במה שאומרים בפה, אלא במה שחושבים, מדמיינים ומאמינים. הכלל הוא: ככל שתאמין יותר ביכולת הביצוע שלך, יצאו תוכניותיך אל הפועל ביתר שלמות.

סוגסטיה עצמית היא תהליך רגיל בחיי יום יום. יתכן שאדם לא מאמין בכך, אבל זוהי המציאות. למשל, אם ילך אדם ברחוב ויפגוש מכר שיאמר לו: "מדוע פניך ירוקים אתה חולה?" ואחריו יפגוש בו מכר נוסף ויגיד: "מדוע אתה נראה כה רע?" והשלישי יאמר לו "אתה נראה נורא": וכן הרביעי – אחרי כל אלה הוא ילך לביתו וישכב במיטה בתחושה ברורה שהוא חולה. וכך הדבר אם יאמר לך אדם: "כוס החלב שבידך חמוץ". והשני יאמר שהחלב מקולקל והשלישי יגיד לך שאין להכניס את החלב החמוץ לפה. תחוש לבסוף באופן ממשי שהחלב חמוץ באמת. והסיבה לכך היא כי הדמיון הוא השולט באדם. הדמיון הוא כוח עזר מדהים בעוצמתו.

כוח הדמיון עצום כל כך שעל אף היותו רוחני לכאורה הריהו מחולל כך שינויים פיסיים ממשיים. די לך לדמיון במחשבתך תאונה מחרידה – ואם הדמיון יצייר לך אותה באופן מוחשי תהיה תגובתך המיידית פיסית בהחלט. כשדמיוןך מצייר לך תמונה מפחידה כגון משהו מזנק אליך מהחושך; תגובתך היא תגובה גופנית מוחשית ממשית. כשעברת ליד בית קברות, – דמיוןך מצייר לך משהו המגיה אליך מבין הקברים ואתה מתכסה זיעה קרה. אם התעוררת משנתך באישון לילה כשאתה לבדך בבית ודמיוןך מצייר לך גנב משוטט בחדרים – מיד מתחיל לבך לפעום במהירות ושיניך נוקשות מפחד. כך גם כתב רש"י (ברכות נ"ה ע"ב) "וכי רצונו של אדם מבהלו, אלא מחשבותיו מבהלין אותו".

בכוחו של הדמיון להפעיל את רגשותיך ואת רצונך, למלא את לבך עליונות, להפיח בך רוח חיים, מרץ, רעננות – או להשפיל את רוחך ולדכא, מדמיוןך תוכל לשאוב כוח איתנים, עקשנות החלטה והתמדה, הוא מסוגל לדרבן אותך או להכשילך. הדמיון של האדם יש בו הכוח להפילך דבר דמיוני למעשי, כלומר האידיאה (הדמיון) מתקבלת על ידי השכל והופכת לממש. ובכח זה אפשר לו לאדם להשתחרר מכאב, אם יחשוב באינטנסיביות מספיקה ובקביעות עד לשחרורו הכאב. מפלאי כוחות הנפש, מהכוחות הטמירים שנתן ה' לאדם הוא כח המחשבה והדמיון בהם מסוגל האדם להתרומם מעל לקיים ולהיות כמשקיף מלמעלה על כוחות ומושגי גופו, בכח הדמיון המוזרמים ללבו ולנפשו הוא הופך להיות שולט בגשמיות גופו וכוחותיו. מעצורים, אי יכולת וכאב נעלמים ונמוגים בפניו. יסודם ומקומם של כוחות שליטה אלו, הם כח הדמיון הפורה וכאשר הוא מתנגש בכוחות הרצון, כח הדמיון תמיד ינצח בהיותו תוקף על האדם ביותר, וכך כח הדמיון הוא המכריע תמיד, הוא הכח הדומיננטי והוא החורץ את משפט של האדם.

קרה לי מקרה, שנפצתי בברך, הכאב היה כה חד וחזק, עד שלא יכולתי לדרוך על הרגל, גם לא על קצה האצבע. מנהל המחלקה בתל השומר, ד"ר שפירו, אמר לי שחייבים לנתח את הברך, אין כל מוצא אחר, לא הסכמתי לניתוח, חזרתי הביתה מבית החולים ואמרתי לעצמי: "אנסה לרפא את הכאב על ידי אוטוסוגסטיה". הפכתי בדמיוני את הכאב לדבר נזיל וסמיך. מין דבש, כמו תמיסה נוזלית סמיכה הזורמת בגופי. רתמתי את כל כח דמיוני, וחזיתי בעיני רוחי כיצד הכאב זורם כלפי מטה ומטפטף החוצה, כלפי הרצפה, טיפות טיפות. מלאתי כל ישותי באמונה ובאופטימיזם שהכאב הולך ופוחת מרגע לרגע ומשעה לשעה. התחלתי לשנן לעצמי מהבוקר עד הלילה, שהכאב

^{י"ח} ראה ביאור צ"ע מלשון התורה לעיל זה הצער ממש, משמע קצת שגם בפועל היו היסורים כמו ששער בדעתו כל חייו. אבל כיון שבספרים כתבו שבפועל ממש כבר לא מרגישים צ"ע. ואולי באמת דווקא ר"ע כיון שכל כך קיווה להם הרגיש אותם גם בשעה שמסר נפשו ממש.

ברגל הולך ונחלש, ובו בזמן ליטפתי את הרגל בכף ידי, העברתי עליה את היד כלפי מטה ושיננתי, חזרתי ושיננתי: "עם כל תנועת יד הכאב הולך ונעלם" ... "הולך ונעלם" ... חשתי שחרור והקלה בכאב. מיום ליום המשכתי לשנן לעצמי בלחש "הכאב עובר מרגע לרגע, הרגל נרפאת מרגע לרגע, אני מתחיל לחוש קל יותר ובריא יותר, והכאב, שהפכתי בדמיוני לצורה פלסטית כמו הולך ומטפף החוצה, הולך ונעלם". מיום ליום נחלש הכאב והלך, כאילו התרוקן מהרגל ו"חשתי" אותו מטפף החוצה. כעבור שבועיים קמתי על רגלי. הכאב נעלם, פשוטו כמשמעו. צעדתי לרכבי ונסעתי לתל השומר לרופא. הוא בדק את הרגל ואמר לי שחץ מ"נס רפואי" אין הוא יודע להסביר מה קרה באן.

עדים אנו לכך, שילד קטן שמקבל מכה, בא בבכי לאביו. אביו מלטף את מקום המכה, ואומר לילדו "זה עובר", הילד פוסק מלבכות לא בגלל שאביו נידם אותו במילים מרגיעות, אלא מפני שבאמת פסק הכאב בהאמינו לדברי אביו, כי מזה שאביו אומר לו הוא מציאות מוחלטת בעיניו. כך יוכל אדם לשלוט על חולשותיו באמצעות האוטווגסטיה, יש בידו הכח להפוך כל דבר לממשי ומוחשי בעזרת דמיונו ורצונו.

בכל אדם יש כוחות עצומים הטמונים בו, הקיימים בתוך כל אחד מאתנו בפוטנציאל, אין אנו מנצלים ואין אנו מודעים להם, ולפעמים הם מתגלים לו רק כשהוא עומד בסכנת חיים. אז הוא חש לפתע בכוחות חדשים המפכים בו. מבלי שידע מנין לו הכוחות הללו. למשל, אדם שנלכד בחדר אפוף להבות, והאש עומדת לשרוף אותו, הוא יהיה מסוגל להפעיל כוחות אדירים ולפרוץ קירות כדי להציל את עצמו, ולעולם לא יבין כיצד עשה זאת. או למשל, אדם שרכב בא ממולו במהירות מסחררת מסוגל לזנק זינוק בשניה האחרונה שיציל אותו מדריסה. זינוק כה גדול, שמעולם לא ידע כלל שהוא מסוגל לו, אדם שנמלט מרוצח הרודף אחריו בסכין שלופה. ירוץ במהירות עצומה מעבר לכל דמיון. אשה קטנה וחלשה תהיה מסוגלת להרים אבן גדולה וכבדה, שמונחת על בנה הקטן והפעוט. אדם שנפל מעל גג בנין גבוה ונתפס במוט שבלט מאחד הקומות יהיה מסוגל להחזיק מעמד ולאחוז זמן ממושך במוט, עד שיבואו להצילו, בכל המקרים הללו יחוש כל אחד, כי זורמים בו לפתע כוחות פיזיים אדירים והם מופעלים הלכה למעשה האם באו הכוחות האדירים הללו מן החוץ? לא, כוחות אלו ישנם באדם ונסוכים הם בדמו, אלא שאין הוא מודע לקיומם. אם נאמר לאדם, שיושיט את ידו וימשוך אותה במהירות המרבית, הוא יטען שאין הוא מסוגל למהירות, כי לא אומן לכך, אבל אם אותו אדם יושיט את ידו, ויגע בקצה אצבעותיו במגהץ לוחט, הוא ימשוך את ידו במהירות עצומה "במהירות הקול". זה מוכיח לנו שכוחות אדירי עוצמה טמונים בנו, הם נמצאים בכל אדם בישותו, בכל רמ"ח איבריו וש"ה גידיו, אלא שאין אנו מודעים לקיומם ואין אנו מנצלים אותם באופן מעשי לחיי היום יום. אך לא רק את כוחות הגוף אין אנו מנצלים, גם את כוחות הנפש, הקיימים בתוך כל אחד מאתנו בפוטנציאל, אין אנו מנצלים ואין אנו מודעים להם. בחיי היום יום הולכים אנחנו בתלם, מבלי לגלות את כוחותינו האמיתיים. כשהאדם יהיה מודע לכוחות האדירים הטמונים בו, הוא יתחיל לכוון אותם ולנצל אותם לצרכיו. ברור, שאין הכוחות הטמונים באדם זהים אצל כל אחד. כשם שכל אדם נולד בגודל פיזי מסוים, כך כל אדם נולד בכוחות רוחניים שונים, אך לדבר אחר עלינו לשאוף, לדעת שיש בנו כוח הרבה מעבר למה שאנחנו יודעים ומנצלים בחיי היום יום. ולרצות לנסות להוציא את הכוחות הללו אל הפועל ולהשתמש בהם.

✱

בעניין תוקף המחשבה מספר דעת הקדושה לרמב"ן סוף פרק חמישי.

ועתה אמסור לך עיקר גדול וסוד חשוב בענין היאך המחשבה והיא פועלת הצורה בענין שהיא (נתקלקל) ^(ט) [נתקבלה ממנו], הנה חז"ל אמרו (וימא ל"ה) הרהורי עבירה קשים מעבירה, ואמרו (קידושין מ') מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה חוץ מע"ז שנא' (ויחזקאל י"ד ה') למען תפש את בית ישראל בלבם, והנני מאיר עיניך בדברים סתומים באו בתלמוד, הנה אחז"ל ^(ט) [ויק"ר פט"ז ס' ד', שהש"ר פ"א ס' י'] בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, [פרדר"א פ"ב] רבי אליעזר יושב ודורש ^(ט) [ופניו מאירות כאור החמה] וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה, ותצטרך לדעת שכל אלו הדברים כונה אחת להם.

והנני מבאר לך ענין זה. דע כי מעיין המים בהיותו נמשך ממקום גבוה למקום נמוך יש כח להעלות אותן המים למקום גבוה יותר כנגד גובה [המקום] שיצא ממנו, וכן ידוע לבעלי קבלה שמחשבת האדם (היתה ממקום) ^(ט) [היא ממקור] הנפש השכלית הנמשכת מהעליונים, ויש כח במחשבה להתפשט ולחזור ולהעלות ולהגיע אל המקור, ואז תהיה נדבכת (בסוד) [באור] העליון שנמשכה משם, ובענין שהיא והוא [נעשית] דבר אחד, וכשהמחשבה חוזרת [להמשך] ממעלה למטה נעשה הכל בדמיון קו אחד, ואותו האור העליון נמשך למטה, וכח המחשבה שמושכת אותן למטה מושכת שכינה [למטה], ואז האור הבהיר נמשך ומתפשט באותו המקום שבעל המחשבה יושב שם, וכך היו החסידים הראשונים מדבקים ^(ט) [מחשבתם בעליונים ונקשרת בשכל הפעל ומושכין האור העליון למטה ומתוך כך היה נמשך האש מלמעלה למטה כמו בן עזאי ור' אליעזר, וגם מתוך כך היו] הדברים מתוספים ומתברכים כפי כח המחשבה ^(ט) [בדברים שהיו חפצים ורואים שהיה הצורך בהם לשם שמים] וזהו סוד כד הקמח וצפחת המים של אליהו ואסוך שמן של אלישע ^(ט) [ודברים אחרים רבו מספר כשהיו נותנים בו עיניהם ומחשבתם לטובה והי' מתברך. ולפעמים נותנין בו עיניהם לבלות בעונשו והיה כלה ונפסד]. ואחר שהדברים כך, הוצרכו חז"ל לומר כי בהתחבר האדם עם אשתו ומחשבתו נדבקה בעליונים, הרי אותה המחשבה מושכת האור העליון למטה והיא שורה על אותה הטיפה שהוא מתכוון (עליו) [עליה] ומהרהר בה כענין אסוך השמן [מלכים ב' ד'] ^(ט), ונמצא אותה הטפה נקשרת לעולם באור הבהיר, וזהו סוד בטרם אצרך בבטן ידעתך מפני שכבר נקשר (ב) [האור הבהיר בטפת אותו צדיק בעת החבור לפי שהמחשבה (בה) נקשרת בעליונים והיא מושכת האור הבהיר למטה, והבן זה עד מאוד ותבין ממנו סוד גדול בענין אלוקים] ^(ט) אברהם ^(ט) אלקי יצחק ואלקי יעקב (וכן) [וכי] בשעה שהיו עוסקים במאכל ובמשתה ומשגל ובשאר עסקי הגוף ^(ט) (והקשו חז"ל ואמרו א"כ תורה מה תהא עליה, והיתה התשובה כי גם בכל עסקי הגוף) כל כונתם היתה לש"ש ולא היתה מחשבתם נפרדת מן האור העליון אפי' רגע אחת ^(ט) [וכן] ^(ט) [ונמצאו האבות כעבדים הנקנין לאדון קנין עולם ולפיכך אמר אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב] ומתוך כך זכה יעקב אבינו ע"ה להוליד י"ב שבטים (כי) כלם היו צדיקים [גמורים] ותמימים אין בהם נפתל ועקש וכולם היו ראויים להיות בדמיון סדרין עולם ^(ט) [נושאי כלי ה' ^(ט)] [ובדמות המערכת העליון] לפי שלא היתה מחשבתו נפרדת מן הדבוק [האור] העליון אפילו בשעת החבור והתשמיש. והבן זה מאוד. ולכן אמר שלמה המלך ע"ה במשלי הנמרצים [משלי ג' ו'] "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך", ואמחז"ל [ברכות דס"ג:] "בכל דרכיך דעהו" אפילו ^(ט) [לדבר עבירה, והיינו ר"ל] לכל צרכי הגוף קטן וגדול ^(ט) [שהם נקראים דבר עבירה כנגד המושכלות ועל כולם נבדל משה

רבינו ע"ה שלא היה מתעסק בצרכי הגוף בשום דבר, אבל האבות היו מתעסקים דרך קבע במושכלות ודרך עראי באשה ובבנים ובמקנה, ואפילו בהתעסקם בזה נפשם היתה נדבכת במדע ובהשכל שהוא דבר קיים עדי עד וזה נקרא דעהו, וגם חבור אלקנה אל חנה אשתו לפי שהיתה לש"ש נקרא ג"כ ידיעה דכתיב וידע] ומה שאמר דעהו כבר ידעת לשון ידיעה מה שהוא חבור הנפש השכלית ודבוקה באור העליון כן הוא חבור האדם באשה ^(ט) [נקרא ידיעה] כמו דבוק הנפש בעולם (השכל והשכל שנקרא ידיעה ^(ט)) ולכן אמר הכתוב "בטרים אצרך בבטן ידעתיך", וזה כוון אל הצורה השכלית לא אל צורת עצמותו, וכל שכן אל עיקר מציאותו, וכבר ידעת שלא נקרא האדם יודע דבר פלוני, עד שנדבק המשיכל במושכל, והבן זה מאוד. א"כ התבונן סוד אמרו "בכל דרכיך דעהו" ^(ט), [ומה שהבטיח הכתוב על זה] וסמיק ליה "והוא יישר אורחותיך", כי האור העליון יהיה נדבק במעשיו, ויהיו כולם בסדר א' נכון וקיים, וזהו מאמחו"ל [אבות ב' י"ב] וכל מעשיך יהיו לש"ש. ^(ט) וודבר זה למדנו מעובדא דרבי אלעזר ב"ר שמעון [ב"מ דף פ"ד] יומא חד נפיק לבי מדרשא, אייתו לקמיה שתי מני דמא טהרינהו, הווי מרגנין רבנן עליה, אמרי ס"ד לית בהו חד ספק, לית בהו חד טמא, אמר להו אם כמותי הוא יהיו כולם זכרים, ואם לאו תהא נקבה אחת ביניהם, היו כולם זכרים, ואסיקו להו כוליהו רבי אליעזר על שמו. נמצא כי בהתדבק זה הצדיק רבי אלעזר בר רבי שמעון את שכלו למעלה נשמעת תפלתו, בדבר נפלא כזה שנתעברו באותה הלילה כולן וילדו זכרים, וגם הנשים שהביאו לפניו את דמן וטהרן לבעליהן זכרו הן ובעליהן בעת החבור, מי הזקיקן לדבר, ודבקו מחשבתן ברבי אלעזר ונוצרו זכרים כמותו, ויצאו כולם כמותו כשרים והגונים, כי לולי שהיו ראויים לא היו קוראין להם רבין. ואחר שהודיענו זה התבונן וראה בהיות הרהורי עבירה קשין מעבירה, כי בהיות האדם חושב בדרכי רשע (וטנפה) [וטנוף, אזי] נפשו ומחשבתו [נדבכת] בטנופה בעליונים, והרי נפשו מחוייבת לשמים שהרי הוא טמא אותה [במגע], אבל אם עשה עבירה למטה לא נגע אל השמים משפטה (מעלה וענשה) [מעליו עונשו] יותר מן ההרהור הרע שהוא נדבק בעליונים והוא קרוב לקצץ בנטיעות. ומכאן תבין סוד [עונש] המהרהר בעבירה בעת התשמיש, שאותה המחשבה המטונפת חלה על הטפה ומיסדת ממנה יסוד רשע ועול ומטונף ונקראים זרים, וע"ז אמר "זורו רשעים מרחם", והבן אם בעל נפש אתה ^(ט) [ובהיות אדם ואשתו מתכוונים בקדושה ובטהרה לדבר אחד, יהא הזרע ההוא טוב וישר ויר"א, והנה זהו חבור טוב ונעים] והנה מן המפתח הזה שמסרנו בידך תוכל להבין מעשה [של] אותו חסיד שהיה יושב בשערי טבילה ^(א) [כדי שתהא עין מחשבותיהם והרהורם נדבכת בצורתו וצורתו נקשרת בעליונים, ותתבונן עד היכן הגיע כח של אותו חסיד ומעלתו]. ואחר שאנו מתעסקין בענין המחשבה, נודיע לך ענין אחר אעפ"י שאינו מכונת הס' הזה עם כל זה מועיל לזה הענין, [ולזולתו], דע כי בהיות החסידים ^(א) [הראשונים הקדושים מדבקים מחשבתם בעליונים, כל דבר שהיו מחשבים בו ומתכוונים עליו באותה שעה היה מתקיים אם טוב ואם רע. וזה שאחז"ל נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות. ^(א) ואמרו [בתענית דכ"ד] ההוא דאמר לה תוב לעפריך וכן משאחז"ל. [מ"ק די"ז] כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתתה או עוגי. ומן הענין ההוא [בא] סוד התפלה והקרבתו שהוא סוד הדיבור בעליונים, ומן הענין הזה היה ^(א) [כח אותו הארור] בלעם הרשע שהוא אומר עליו [בלק] "את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר", ולפיכך היה רוצה לעיין את ישראל עיון שלם כדי שיוכל לדבק מחשבתו בעליונים וימשוך עליהם מחשבה רעה, ולפיכך אמר [במדבר כ"ד ב'] "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו", ולפיכך הוצרך לדקדק [שם כ"ג ב'] "לכה נא אקחך אל מקום אחר", שהרשע היה צריך לעיין במי שכונתו עליו לטוב או לרע והיה מדבק מחשבתו למעלה, [הנה רצה] למשוך כח עליון אל מי שהוא מתכוון בו ומעיין בו, והנה ענין אשר מחזה שדי יחזה [נופל וגלוי עינים] כי גילוי מעשים ^(א) היה צריך, ולפיכך נתכוון הרשע לענין מזבחות שבעה ופר ואיל בכל מזבח, כדי להכניס אליו כל הכחות ולהתקרבם אל מחשבתו כדי לקיים בהם חפצו הרעה בכל אשר יתאוה, ולזה אמר [שם כ"ג י"ד] "ויקחהו שדה צופים" (ו) שהיה הרשע צופה בהם כדי להמשיך עליהם מחשבתו הרעה, אבל השי"ת שהוא יודע ומבין כל המחשבות, ראה שיעור מחשבתו הרעה וקלקולה, לא הניח הדבר לרצונו של בלעם הרשע, אלא לרצונו של יתברך ^(א) [ונטל השי"ת רשותו וכחו ולא הניח דבר וכח לפי רשותו הרע אלא לרצונו], והבן זה בטוב ותראה עד היכן גיע כח ההרהור והמחשבה אם לטוב ואם לרע, ואעפ"י שאין זה מכונת הספר תועיל לך בו תועלת שלימה בהיותך יודע שיעור ההרהור עד היכן נוגע, ותדע סוד המחשבה מה היא פועלת בשעת החיבור, ואחר שהודיענוך על סודות אלו הנסתרים והנעלמים, די לנו בזה, ונתחיל [להאריך] [להעריך] סוד הפרק הסמוך לו כפי הראוי בעזר [העוזר האמיתי].

הערות ריא"ז מרגוליס שם

הערה סז – בשל"ה פ' לך וזה שאנו אומרים אלקי אברהם אלקי יצחק אלקי יעקב ולפום ריהטא קשה הלא השי"ת הוא אלקי כל העולם, אלא הענין הוא אלקי האבות בסוד המרכבה שהם כסא לשריית כבודו ית' עליהם כו' וז"ש דמי שדר בא"י חלק ה' דומה כמי שיש לו אלוך בלו' בסוד הדביקות כאלו ה' מרכבה כנ"ל עכ"ל. וז"ל [הריקאנטי פ' ויחי] השם יתעלה וית' רצה לזכותנו ברא בגוף האדם כמה איברים נסתרים ונפלאים כדמיון סימן למעשה מרכבה ואילו יזכה האדם לטהר אחד מאיבריו יהיה אותו אבר כדמיון כסא לאותו אבר עליון הפנימי הנקרא בשם זה עין ויד כיוצא בו. כיצד הנשומר והנוזהר במראה עינו שלא יביט ויסתכל בדבר עבירה ובדרך גנאי רק במה שהוא קדושת ה' יתעלה ועבודתו אותו עין נעשית כמו כסא לאותו דבר של מעלה הנקרא עין וזה ענין האבות הן הן המרכבה עכ"ל.